

1. כדי חייו

1.1. חידושי הרשב"א מסכת ביצה דף כא עמוד ב

ואין צריך להקנות קמחו לאחרים דלא אמרו צריך להקנות קמחו לאחרים אלא כשאופין לו בריוח אבל בצמצום כדי חייו שרי והלכה היא דהא תנא בברייתא נמי דסבירא ליה הכין ולא [אשכחן] אמורא דפליג עליה וכן פסקה הרז"ה ז"ל ואף על פי שלא כתבה הר"ף ז"ל בהלכות, ומסתברא מדקתני אופין וצולין לו דדוקא אחרים עושין לו אבל הוא עצמו אינו עושה, ודקתני במתני' אין טומנין את החמין לכתחלה בי"ט אין טומנין אפילו ע"י אחרים קאמר. אבל בירושלמי משמע דאף הוא צולה לעצמו ...

2. בית הבחירה למאירי מסכת ביצה דף כא עמוד ב

בגמ' נתפרש דבר זה בשני פנים אחת בשלא עירב עירובי תבשילין והיו בית הלל סוברין להתיר אף על פי שלא עירב בכדי חייו כדעת האומר מי שלא הניח עירובי תבשילין אופין לו פת אחת וטומנין לו קדרה אחת ולפירוש זה אין הלכה כבית הלל לשתתנו ויש פוסקין כמותו אף בזו כמו שפרשנו למעלה בענין קמחו נאסר ודרך שני הוא שהניח עירובי תבשילין אלא שלא הניח אלא פת ותבשיל ולא עירב במים תמין והיו בית שמאי סוברין [שעירוב בפת ותבשיל מועיל לאפייה ובישול אבל לא להטמנה שצריך הוא לערב על כל מין ומין פת לאפייה תבשיל לבשל מים חמין להטמין את החמין ובית הלל מתירין שלדעתם לפי שיטתנו תבשיל ופת מועיל לכל ולשטה אחרת אפילו תבשיל לבד מועיל לכל:

3. דף על הדף ביצה דף כא עמוד ב - בשו"ת משיב דברים או"ח (סי' צח)

[ב]דעת הר"ף...דהא דקאמר ר"ה כאן דמי שלא הניח ע"ת אופין לו פת אחת וכו', זה רק אם לא מהני לאפות במקנה קמחו לאחרים (כדלעיל י"ז ע"א), אבל להילכתא דפסק הר"ף דמקנה קמחו לאחרים מהני, א"כ הרי יכול להקנות קמחו לאחרים....

4. צל"ח מסכת ביצה דף כב עמוד א

ועוד נלע"ד דאפילו לספרים דידן דגם שם גרסינן רבא ג"כ לא קשה דרבא סובר דבהכי פליגי ב"ש וב"ה דב"ש סבר שטעם העירוב כדי שיאמרו מיר"ט לשבת אין אופין וכו' ולכך אסרו ההטמנה משום דמוכחא מלתא, וב"ה סברי שטעם העירוב הוא משום כבוד שבת כדי שיברור מנה יפה וכו' ולכך גם הטמנה שרי, ורבא מפרש בר"פ הטעם משום שיברור מנה יפה כב"ה שהרי הלכה כב"ה.

5. מרומי שדה מסכת ביצה דף כא עמוד ב

וכבר הוה טובא מפרשי הר"ף והרמב"ם, ולי נראה דס"ל דרב הוה לטעמיה, דזה ברור מדאמר מדליקין לו נר אחד, ש"מ דבלא עירוב תבשילין אסור אפי' הדלקת הנרות. וכמוש"כ התוס' והרא"ש דצריכים לומר בנוסח הע"ת ולאדלוקי שרגא, והיינו למ"ד דלית לן הואיל. והא דשרי לעשות מיר"ט לשבת, משום דצרכי שבת נעשים ביום טוב, והיינו משום מתוך בכל דבר. וא"כ אף על גב דרבנן אסרי משום כדי שלא יאמרו אופין מיר"ט לחול, הא מדאורייתא קיל מיר"ט לשבת, ומשו"ה אפילו שכח לעשות ע"ת, שרי משום כדי חייו לעשות מיר"ט לשבת. אבל לדין דקיי"ל כרבה, דבהדלקת הנר אין צריכין כלל עירוב תבשילין, וא"צ לומר לאדלוקי שרגא, וההיתר של אפייה ובישול הוי משום דחזי לאורחים. ואדרבה מיר"ט לשבת יותר חמור מאילו מיר"ט לחול, דמיר"ט לשבת אסור משום הכנה, וכל ההיתר הוא משום אי מיקלעי אורחים והוי יום טוב מכין לעצמו. וכ"ז אי אפשר באופה פת אחת ומבשל תבשיל אחד משום כדי חייו דשבת, והאיך נימא אי מיקלעי אורחים.

6. דף על הדף - ספר בני גולה (ע' נט):

קשה לי לדעת ה"ז שלחם משנה בשבת הוא מן התורה, א"כ למה לא התירו לו לאפות לחם משנה. ואולי אין להתיר מלאכה ביום טוב לצורך זה, שהרי יכול לשאול פת אחרת משכניו...וא"נ לא התירו מלאכה ביום טוב לצורך מצוה, וראה בשו"ע [סימן תקכ"ז סעיף כ'] שמותר להכין לו בצמצום את כל שנצרך לו פת אחד וכו', ולפ"ז מי שרגיל בכל שבת בלחם משנה נראה שגם זה הוי בכלל צרכיו.

II. הטמנה

7. צל"ח מסכת ביצה דף כא עמוד ב

המקשה אסיקי אדעתיה הסברא דכדי חייו שרי אבל היה סובר הטמנה לא שייך כל כך כדי חייו, והתרצן חידש לו דגם בהטמנה שייך כדי חייו.

8. ראש יוסף מסכת ביצה דף כא עמוד ב

ויראה דב"ש וב"ה פליגי בהא דלב"ש עירובי תבשילין מטעם הואיל ובהטמנה דאין מיתקן עד תוך הלילה. או למחר בשבת לא שייך הואיל. ולב"ה שריא מטעם מתוך או צורכי שבת נעשין ביום טוב מ"ה ועיין ב"י תקכ"ז.

9. שפת אמת מסכת ביצה דף כא עמוד ב

ראיתי בס' דו"ח להג' רעק"א ז"ל שהבין דהטמנה זו הוא בתבשיל שנגמר בישולו ואינו אלא להעמיד הבל לשמור חומו ומתוך כך הקשה למה אסרו בכ"ה להטמין ביום טוב ע"ש אבל לדעתי הדבר ברור דמייירי בחמין שבשעת הטמנה הם צוננים וחי לגמרי כנ"ל

III. הדלקת הנר

10. תוספות ד"ה ומדליקין לו נר

11. מרדכי מסכת ביצה פרק יום טוב [המתחיל ברמז תרסח]

בה"ג פסיק דבעיא פת ותבשיל וכ"פ ר"ת ור' יעקב בר שמעון מפליזא וריב"א ור"י בר' יהודה פירשו דהא דאמר אביי לא שנו אלא תבשיל אבל פת לא ה"מ לבשל אבל לאפות בעי פת... ועוד דרבא לא אתא אלא לאפוקי מדחנניה דאמר לב"ש אין טומנין את החמין א"כ היו לו מים חמין טומנין מעיר"ט קמ"ל דלא בעי' חמין אבל בהא ק"ל כוותיה דאין אופין אלא על האפוי ואין מבשילין אלא על המבושול והעם נהגו לומר לאפויי לבשולי לאטמוני ולאדלוקי...

12. ב"ח אורח חיים סימן תקכז (וביותר חריפות בט"ז)

אף על פי שלא תיקנו אלא לעיקר סעודה היינו דאין צריך לעשות העירוב אלא מפת ותבשיל שהוא עיקר סעודה אבל צריך להזכיר כל דבר שאסור לעשות בלא עירוב עכ"ל וזה שלא כדעת הר"ף (והרא"ש) [והרמב"ם] דלא כתבו אלא לאפויי ולבשולי: ודע דמהרש"ל בתשובתו סימן ע"ח למד מדברי הרא"ש דאסור לשחוט ביום טוב שני לצורך שבת אפילו עשה עירובי תבשילין כיון שלא התנה ולא פירש ולשחוט דכי היכי דצריך להתנות ולומר ולאדלוקי ולא הוי בכלל ולמיעבד כל צרכנא הכי נמי כל שכן שחיטה ואף על פי דבתשובת הרא"ש (כלל כג סי' ח) מפורש דיכול לשחוט דחה ואמר דהיינו דוקא דהזכיר בעירובי תבשילין לשחוט עיין שם ושרי ליה מאריה דאין ספק דמותר לשחוט כמפורש בתשובת הרא"ש בסתם ולא דמי למאי דמצריכין לפרש ולאטמוני ולאדלוקי שרגא דהתם כיון דאפשר לאפות ולבשל לצורך שבת ואין צריך להטמין וכן אפשר בלא הדלקת נר שאין זה מעיקר הסעודה אבל לשחוט פשיטא שהיא בכלל ולבשולי שאי אפשר לבשל אם לא ישחוט תחלה וכן שאר מלאכות הפשט ומליחה וכל המלאכות שקודמין לבישול דאין צריך להתנות עליהן בפירוש לפי שהן בכלל ולבשולי ...

13. חידושי הרשב"א מסכת ביצה דף כב עמוד א

ויש אומרים דאינו צריך אלא הכא סדורא דשלחנו הוא דנקט ומיהו למעשה שפיר דמי לאחמורי ולמימר הכין.

14. ראש יוסף

נראה דמתוך אמרינו בהוצאה והבערה לרש"י אפילו אין צורך כלל נמי שרי ומדרבנן אסור. אם כן י"ל דלא הצריכו חז"ל עירובי תבשילין אלא על מלאכה ד"ת כרב אשי ר"פ י"ט שזכור מ"ט לשבת לא. כ"ש מ"ט לחול לא. משא"כ הדלקה שהוא הבערה ביום טוב לחול ליכא ד"ת כ"א דרבנן א"צ לעשות בשביל זה עירובי תבשילין... אבל התוספת לשיטתם הבערה שלא לצורך כלל אסור מ"ה וודאי צריך ע"ת להדלקה נמי...

15. רמב"ם הלכות יום טוב פרק ו הלכה ח

המניח עירובי תבשילין חייב לברך, ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו על מצות עירוב, ואומר בעירוב זה יותר לי לאפות ולבשל מיום טוב שלמחר לשבת

16. בית יוסף אורח חיים סימן תקכז

אבל מדברי הרמב"ם (פ"ו ה"ח) שכתבתי אצל נוסח לשון העירוב נראה דהדלקת הנר אינו תלוי בעירוב:

17. ט"ז על שולחן ערוך אורח חיים הלכות יום טוב סימן תקכז סעיף יב

וה"ה נמי אדלוקי שרגא דמוכחא מלתא שעושה בשביל שבת דהרי מדליק בעוד היום גדול ושרג' בטיהרא מאי אהני וה"א דזה לא נכלל בכלל דלמעבד כ"צ

18. שולחן ערוך אורח חיים הלכות יום טוב סימן תקכז

סעיף יב: חוזר ונוטל מיד הזוכה, ומברך על מצות עירוב ואומר: בדין יהא שרי לן לאפויי ולבשולי ולאטמוני ולאדלוקי שרגא ולמעבד כל צרכנא מ"ט לשבת, לנא ולפלוגי ולפלוגי או לכל בני העיר הזאת. הגה: ומי שאינו יודע בלשון הקודש, יוכל לאמר בלשון לע"ז שמבין (מהר"ל). **סעיף יט:** מי שלא עירב מותר להדליק נר של שבת, ויש אוסרים.

סעיף כ: מי שלא עירב, כשם שאסור לבשל לעצמו כך אסור לבשל לאחרים, אפילו בביתם, וגם אחרים אסורים לבשל לו; ואין לו תקנה אלא שיתן קמחו ותבשילו לאחרים שעירבו במתנה והם אופין ומבשלים ונותנים לו, ואפילו בביתו יכולים לבשל; ואם אין שם אחרים שעירבו י"א שמותר לאפות בצמצום פת אחד ולבשל קדרה אחת ולהדליק נר אחד. הגה: ואם הניח עירוב ולא הזכיר המלאכות בהדיא, אלא אמר: בדין יהא שרי לן למעבד כל צרכנא, הוי כמי שלא עירב כלל (א"ז). ...

סעיף כא: אם נזכר שלא עירב קודם סעודת שחרית, יבשל הרבה בקדרה אחת ויותר לשבת. הגה: והוא הדין שיוכל לילך מבע"י לחדר בנר דלוק לחפש איזה דבר, ויניחנו דולק עד הלילה (טור). ...

19. משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים הלכות יום טוב סימן תקכז סעיף יב

(לו) ואומר בדין יהא שרי לן וכו' - ומוכח דעת הרמ"א לקמן בסעיף כ' דאמירה זו מעכב ויש חולקין בזה ואומרים שאין זה אלא לכתחלה הא אם שכח ל"ל בה כיון שהכין תבשיל להתיר לו הבישול ויתבאר לקמן בסעיף כ':

(לז) לאדלוקי שרגא - ויש שכתבו גם לאפוקי [והיינו הוצאה] מיהו בדיעבד אם לא הזכירן להני תרתי לכו"ע אין להחמיר דנכללים בלמעבד כל צרכנא:

(לח) למעבד כל צרכנא - ושוב מותרין כל המלאכות וכתבו האחרונים דגם שחיטה נכללת בזה ומ"מ לכתחלה טוב לפרט בבהדין גם שחיטה: (נד) מותר להדליק - דלהדלקת הנר א"צ עירוב ולדעה זו אין אומרים בנוסח בהדין עירובא ולאדלוקי שרגא:

(נה) ויש אוסרים - הרבה אחרונים הסכימו דעיקר כדעה זו ולכך אנו אומרים בנוסח בהדין עירובא גם לאדלוקי שרגא דגם זה ניתר על ידי העירוב אלא דאם הניח העירוב ולא אמר אין אסור בדיעבד דממילא נגרר גם זה אבל אם לא הניח כלל אסור ורק נר אחד מותר להדליק בכל אופן ויש מקילין כדעה ראשונה להדליק כל מה שרוצה ולכתחלה נכון שיקנה לאחרים והם ידליקו לו או יסתפק בנר אחד:

(סא) ואם אין שם אחרים וכו' - והאחרונים הסכימו דאפילו יש שם אחרים אלא שאינו רוצה להקנות להם מאיזה טעם גם כן מותר לו לאפות פת אחת וכו' אכן באמת נכון מאד שיקנה קמחו לאחרים כדי שיוכלו לאפות עבורו ללחם משנה:

(סב) בצמצום פת אחד - היינו אפילו פת גדול שיהיה די לו לכל השבת והתירו לו בכל זה כדי חייו משום כבוד שבת. ופשט דאם יש לו פת אחד שנשאר לו מיו"ט אסור לו לאפות משום לחם משנה:

(סג) הוי כמי שלא עירב וכו' - דכן תקנו חכמים שיפרט עיקרי המלאכות ואם פרט רק מקצתו כגון שאמר רק לאפויי ולא הזכיר בישול והטמנה אסור בהם ויש חולקין על עיקר דין זה וס"ל דהאמירה של בהדין אינו רק למצוה לכתחלה אבל בדיעבד כיון שהניח התבשיל לשם עירוב אפילו לא אמר כלל נוסח של בהדין וכו' אינו מעכב ומותר לסמוך עליו לעשות כל המלאכות מיו"ט לשבת ולענין הלכה לכתחלה יש להחמיר כסברא הראשונה וע"כ אם נזכר קודם כניסת ליל יום טוב יחזור ויטלו להעירוב בידו ויאמר נוסח בהדין וכו' ולא יחזור ויברך שנית אם כבר בירך בתחלה ואם נזכר בע"ש יקנה קמחו לאחרים והם יבשלו ויתנו לו ואם אין לו למי להקנות יוכל לסמוך על סברא האחרונה:

(סד) כלל - ואם אמר נוסח בהדין אך שלא בירך בתחלה אינו מעכב דברכות אין מעכבות:

(סז) ויניחנו דולק - ויכול אח"כ לטלטלו ולהניחו באיזה מקום שירצה: